

quae tamen verum statum reapse mutare non valet. Ulteriores eventus dies proxime sequentes patefacient.

POPLICOLA.

LIBRORUM RECENSIO

G. LEOPARDI, *Canto notturno di un pastore errante dell'Asia*, tradotto in distici elegiaci latini da Ignazio Intravaja (Palermo, Sandron, 1939).

Nunquam apud Italos defuere qui poëtarum italicorum carmina latinis versibus exornare studebant. Ut, veteribus omissis, quorundam tantum nostrae aetatis nomina attingam, A. Gandiglio, A. Graziani aliique nonnulli Carduccii carmina, C. De Titta elegos romanos G. d'Annunzio, A. Bartoli carmen in Vict. Hugo eiusdem d'Annunzio verterunt. Quod opus haud quidem leve cur isti viri subierunt? Num eo consilio ut exteri, qui minus nostram linguam callerent, nostra carmina degustarent? Id se facere voluisse fatetur F. Palata, qui tot Bohemicorum carmina non sine elegantia nuper vertit (cf. *Alma Roma*, 1937, p. 89) et F. X. Reuss, qui sancti Alphonsi de Ligorio versus vulgari neapolitanorum sermone conscriptos latinis versibus aptavit, quo plures eos legere possent. At quid de ceteris? Mihi videntur suam tantum versus conscribendi peritiam ostendere voluisse et exemplo manifestum facere tantam latinae linguae et vim et gratiam esse, ut nostrae quoque aetatis sensus omnes ea usi exprimere valeamus. Id, ni fallor, Ignatius Intravaⁱs sibi proposuit quum notum illud idemque dissimum dolorisque plenum Asiatici pastoris in elegiacis distichis convertit. Quod opus in quaue parte laudaverim; quis enim hunc pentametrum laudet:

Conspicit et pecudes grama fluminaque?
Auctor nimis his clausulis, quae propertianae quodammodo dici possunt, indulget et quandoque, licet iusta quantitas adhibeat, nonnihil passim invenitur quod a latinitate latinisque auribus abhorre videatur. Hic versus recti sunt; unum tantum quantitatis errorem irrepsisse animadvertis in versu:

Quidnam infinita haec solitudo? ipse ego quid sum?

quem non eum quidem esse reor ut in exemplum adduci possit. Praeterea in dedicationis disticho:

Parthenope, cineres, animam, arx fulgida caeli
haud iure *animam* ante *arx* nulla elisione auctor posuisse videtur. Verum sunt versus plerumque venusti, ac fere semper ita faciles, ut admiratione quadam adficiaris, quum videas hoc Leopardi carmen tam lepide latina veste exornatum. Inceptam viam Intravaja ne deserat!

I. M.

AEMILIUS PASETTO. *Per florea prata, Liber ludorum in puerorum usum* (Mediolani, in aedibus Caroli Signorelli — Ven. Ital. libell. 4,50).

En liber plane singularis et utile dulci optimae miscens. Latina eaque facili neque incondita oratione omnino scriptus, mores et instituta Romanorum praecipua atque figurarum representatione longe lateque confirmata describit, colloquia interserit, commode dicta, sententias, aenigmata, iocos. Auctorem quae sibi proposuit acu tetigisse asserere non dubitabo, primum nempe ut adolescentibus cum varietatem, tum rerum formas traderet, quo facilis erorum mentes ad Romanorum vitam et historiam perdiscendas allicerentur; deinde primicias quasdam et quasi multarum rerum libamenta offerret, quibus via ad latinam linguam simulque ad latinitatis studia excolenda ipsis muniretur. Velim librum hunc late in primarum latinarum litterarum ludos inductum, aut saltem tironibus a parentibus, loco tot inutilium et inficitorum librorum, dono datum; neque id scribentem decipi me inani gloria quis putet, quod per haec prata florem aliquem ab *Almae Romae* campo transductum aut inventum deprehenderit; pauca enim sunt, eorumque origo, ut aliorum, silentio praeteritur...

f.

IMPRIMATUR:

† Fr. ALFONSUS C. DE ROMANIS, Ep. Porphyreonen.
Vic. Gen. Civitatis Vaticanae.

Dr. JOSEPHUS FORNARI, Moderator, Sponsor.

TYPIS POLYGLOTTIS VATICANIS

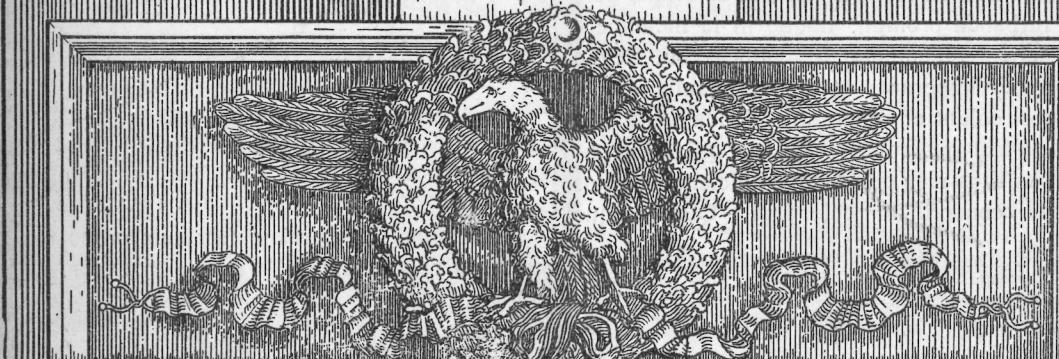
ALMA ROMA

Per.
Lat
011

QVID QVID NON
POSSIDET ARMIS
RELLIGIONE
TENET

C. DEL VECCHIO.

VARIA

Quantum intersit ad conservandam Rempublicam ut ratio divini cultus atque Religionis habeatur.¹

Quicunque principes atque Republicae semetipsas conservare cupiunt, in id unum prae ceteris incumbere debent, ut verum religionis cultum recte instituant et venerentur; nec certius indicium de religionis alicuius ruina atque interitu unquam habere poteris, quam si in ea divinum cultum despectui haberi ac sperti cognoveris. Id vero, ut ita se habere intelligas, observa cui fundamento Religio innitatur eius loci in quo unusquisque nascitur, quod omnis cultus religiosus alicui fundamento insit. Gentilium religio innitebatur responsis oraculorum, aruspicum, et coniectorum, ex quorum instituto omnes ceterae ceremoniae atque sacrificia dependebant. Nam quum crederent eum Deum, qui sibi vel faustum vel infastum quippiam praesagire novisset, id ipsum quoque tibi posse largiri, templa, sacrificia ac supplications illis decreverunt, quibus eos variis ritibus versabantur; atque ita fiebat, ut oraculum Delphicum et Iovis Ammonii in universo prope orbe hominibus timori et venerationi esset.

Sed postquam eadem haec oracula coepere imperio respondere, animadverterunt homines dolum subesse, nec modo ullam illis fidem amplius habuerunt, verum etiam impii ex ea re facti sunt, et ad omnia perturbanda prompti. Itaque in id incumbere debent quicumque Republicae aut Regno alicui imperant, ut eius religionis, quam ipsi colunt et venerantur, fundamenta sancta tectaque conservent; qua quidem re cives suos pios devotosque efficient, et aptos ad concordiam colendam. Quaecumque

¹ Ex NICOLAI MACHIAVELLI opere: *De republica disputationes ex prima decade T. Livii latine vertit H. BINDI.*

ergo in republica eo spectant, ut ad fidem fundamentis religionis eius conciliandam facere videantur, ea omnia sapientes reipublicae gubernatores fovere debent, idque tanto magis curare debent, quanto magis sapientes et rerum naturalium periti fuerint, quum id a sapientibus viris observatum esse noverimus, ita quidem, ut in falsa quoque religione miracula approbarint falsa, si modo eo spectarent, ut hominibus Religio quaedam ac pietas imprimetur. Huiusmodi apud Romanos multa extiterunt... Quod si haec tam diligens cura divini cultus a Republicae Christianae principibus observata esset secundum primam institutionem et praecincta Eius, qui illam nobis primus tradidit, longe maiori felicitate ac pace in orbe Chrisiano frueremur.

Pro iudicibus mensarum elegantibus

ESCARUM ORDO:

Farina domi subacta et concisa, butyro condita caseoque adpersa.

Obsonia varia fricta.

Artocreas ex faseolis.

Coturnices veru assae.

Latex mali medici gelu concretus.

Aenigmata

I

Paucis notus avus liqui post fata nepotem,
Pelidae nemo quo mage carus erat.
Nomen idem teneo; me scena requirit agendas
ad partes: plausum, grata corona, para!

II

Sum nomen neutrum? Sic nobile dixeris un-
[guem,
quod terris Oriens venditat Occiduis.
Feminei fio generis? Sic dixeris ossa,
quae thoraca tui pectoris efficiunt.

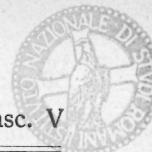
FR. PALATA.

Aenigmata in superiore fasciculo propo-
sita his respondent: 1) *Verres;* 2) *Dolor,*
Olor.

Ann. XXVII

Romae, mense Maio MCMXL

Fasc. V

ALMA ROMA

LATINITATIS PRAECONIUM SINGULIS MENSIBUS EDITUM

Premium subnotationis an. MCMXL est pro Italia libell. 15; pro ceteris nationibus summa italicas lib. 30 exaequans; ante solvendum rectoque tramite mittendum sive ad JOSEPHUM FORNARI doctorem Romam, Via del Governo Vecchio, 96 sive ad Typographiam Polyglottam Vaticanam, Città del Vaticano

MARIA EUPHRASIA PELLETIER¹

Beatissime Pater,

Pro Maria a Sancta Euphrasia Pelletier dicturus veniam peto si paulo diutius Te morabor, quam Instituti nostri ratio pati videatur. Vocamur enim ad vitam, virtutes et miracula Dei Famulæ exponenda, quae quum agatur de vita valde actuosa per annos amplius septuaginta variis implicata vicibus, tribus illis catullianis chartis, doctis licet et laboriosis, quae sunt in votis fastidientium longiores libellos, ne summatis quidem possent attingi.

Maria a Sancta Euphrasia Pelletier ortum habuit in oppido Noirmentier Lucionensis Dioecesis in Britonibus pridie Kal. Aug. a. MDCCXCVI a parentibus Iuliano et Anna Mourrain honestissimo loco natis.

Quum autem eo tempore atrox illa saeviret in Gallia seditio, quae a Terrore nomen invenit, sacerdotibus passim in exsi-

¹ Die II huius mens. Maii, in festo Dominicæ Ascensionis, Pius Pp. XII sanctorum honores in Vaticana basilica sollemniter decrevit Mariae Euphrasiae Pelletier, Sororum a Charitate pro mulieribus a virtutum vita redimendis Parenti. Ad beneficendissimam Dei Famulam commemorandam libenter hic edimus orationem, quam illustris vir Augustus Milani, S. Consistorialis Aulae Advocatorum Decanus, ad causam eius apud Summum Pontificem agendam in Consistorio habito die VII superioris mens. Martii dixit.

lium pulsis, nullus praesto fuit qui recens natae baptismi aquas administraret: itaque pater ipse in domestica aula coram matre infantem pie baptizavit, eique Rosa Virginia nomen imposuit.

Vix undecim annos nata adeo iam in virtutum semita profecerat, ut non tantum inter suos, sed etiam inter cives exemplar christianaæ vitae appareret: quumque Rossae virtutes tantam iam futurae sanctitatis spem pollicerentur, oppidi Parochus censuit opportunum tempus maturasse, ut ad sacrae mensae convivium puella primum advocaretur. Caelestia haec dona auxit paulo post gratia confirmationis, quam accepit mense Aprili a. MDCCCVIII.

Mater eius demortuo viro maluit exsilio locum relinquere et in oppidum Soullans, ubi nata fuerat, remeare: filiam autem Turonensem in urbem deduxit et sororibus a Sancta Ursula instituendam atque erudiendam commisit. Florebat eo tempore in urbe Turonensi, neque ab Ursulinarum domo longe aberat, Monasterium Sororum a Charitate, quae S. Ioannes Eudes saeculo XVII condiderat, ut mulieres e virtutum coeno redemptas susciperent et ad Deum reducerent. Refugii Sacellum Ursulinarum tyrunculae saepe adibant ibique adstabant sacro Missae: claustris vero septa interdum ingrediebantur, opificia, caena-

culum, decubitoria lustrabant. Rosa autem nostra, dum miram monialium charitatem fructusque redemptionis eximios deminatur, pertrahi se paullatim ad earum exempla sectanda persensit. Quamobrem quum a magistris nonnunquam rogaretur quidnam adulta aetate esset actura, sanctimoniale sese futuram aperte respondebat.

Sed dilectissimae matris obitus et impedimenta a tutore opposita in causa fuerunt ut carissimum adolescentiae asylum ad tempus linquere Rosa necesse habuerit, nec prius ad optata claustra potuerit festinare quam decimum octavum aetatis annum complessset.

In quotidiano vitae cursu singulae eius virtutes ita inclaruerunt, ut non dubia illucserent mirabilem operum signa, quae Euphrasia brevi erat patratura.

Et profecto, quum a quibusdam familiis Andegavensis non exigua pecunia eo consilio fuissest testamento relicta, ut in locum veteris Domus Refugii publicae seditionis impetu Andegavi iamdiu deletae novae eiusdem generis aedes excitarentur ad huiusmodi opus perficiendum, Euphrasie nostraræ, quae eo tempore Turonensem Domum regebat, invocatum est praesidium.

Euphrasia, cui nihil erat antiquius quam novos labores adgredi ad animorum salutem, libentissime annuit, delectisque inter sodales quae destinati operis sibi essent adiumento, Andegavum venit ibique paratam sibi suisque domum ingreditur. Nec mora; paullatim, prout divina gratia corda movebat, confluere coeperunt poenitentes mulieres ad ostia Refugii, quas incredibili animi gaudio excipiebat Dei famula. Verum primis ab exordiis quot quantaque obstacula vincere coacta sit non facile quisquam enarret. Primum autem fuit rei familiaris penuria, asperrima quidem atque durissima rerum omnium egestas. Sensim vero poenitentium agmine multiplicato pressius in dies tum vestis, tum supellectilium, tum ciborum copia

deerat, atque eo ventum est, ut brassicis et herbis agrestibus vesci coactae fuerint.

Sed Dei famula mira constantia et fortitudine iniquum tempus sustinuit, nec ab ampliandis Domus finibus, tot licet pressa aerumnis, umquam cessavit. Haec plane humillima exordia fuerunt Instituti, quod hodie latissime per omnem christianum Orbem diffusum videmus.

Novi autem Instituti fama tam late iam fuerat propagata, ut multae ex Galliae Dioecesisbus similes domos suis in finibus condi expetierint; quare eodem anno prima iam sodalium colonia Lemans ad urbem deducta fuerat, quam brevi Pictaviensis atque Gratianopolitana domus eodem anno sequutae sunt. Anno autem MDCCXXXIII Metensis domus condita est. Novarum autem harum Domuum Praesules, ne forte totius Instituti incrementum atque bonum minueretur placuit uni eidemque auctoritati subesse. Quamobrem Sodalitatis Capitulum decrevit ut antistitiae singulae novis in dominibus constitutae Andegavensi Moderate traci subiicerentur.

Capituli placitum Episcopus De Montault ratum habuit, quo adusque saltem de re tam gravi Romani Pontificis decreta prodirent.

Hinc ortum duxit lucta illa plane acerbissima, quam Euphrasia nostra multos per annos ducere coacta est, ut nimirum romanae Sedis auctoritatem contra Episcopos a saniore doctrina devios constantissime tueretur,

Captuli placitum, quod De Montault Episcopus vehementer probaverat, constituendi nempe Generalem Antistitiam pro universis Refugii Domibus, quae in posterum conderentur, Romam primum fuit communicatum et Apostolicae Sedis auctoritati subiectum: nec dubitavit Vir Eminentissimus Odescalchi, eo tempore vice sacra Antistes Urbanus, suam auctoritatem apud romanam sedem interponere, ut liceret Andegavensi Domui Sororum a Charitate colonias per regiones christiani orbis quo-

cumque deducere, quae tamen uni eidemque Antistitiae oboedirent.

Dum haec Romae geruntur reliquac Communitates Sororum a Charitate, nescio quam immanem dominationem ab Euphrasia nostra expavescentes obstare huiusmodi proposito omni nisu conabantur; praecipue vero Turonensis et Connetensis domus, ut erant antiquitate potiores, ita vehementius hisce consiliis obstabant: nec defuere Episcopi qui Romam scriberent propositam generalis regiminis Constitutionem superbiae tantum consilio esse tribuendam, quasi vero omnes domos in unum corpus coalescere non esset apprime utile et toti Instituto et singulis domibus, aut posset in dubium revocari unum Instituti corpus, summum imperium quod attinet, unius animo et consilio regi et expedire et opere, ut bellissime cecinit Poëtarum Princeps: «οὐκ ἀγαθὸν πολικρονία εἰς κοίπονος ἔστω»; latine redditum «stultum semper multorum regnum».

Ceterum oppositas difficultates Gratianopolitanus, Metensis atque Pictaviensis Episcopi, rogati a Sede Apostolica sententiam plenissime refutarunt. Prae omnibus autem Episcopos Andegavensis, Euphrasie supplicationibus favens, litteras dedit ad Gregorium XVI, quibus mirabili facundia susceptum opus defendit.

Quibus redditis litteris, facultas eligendi generalem totius Instituti Antistitiam pontifica auctoritate tandem comprobata est.

Ex illo Refugii perplures domus non solum in Gallia, verum etiam apud exteriores nationes conditae sunt passim: in ipsa hac alma Urbe prima domus Refugii condita est. Mox singulis fere annis novae Andegavensis sodalium quasi coloniae deductae sunt in Americas, in Indias, in Brasiliam, in Chilenam regionem, in Africam, in Italiam, in Germaniam, in Britanniam, quae plane ubique gentium Dei famulae nomen atque charitatem dilatarunt.

Hic erat «Instituti a Bono Pastore»

status, quum Episcopus de Angebault ab Episcopo De Montault, cui successerat in sede Andegavensi, plane diversus omnes omnium in Dei famulam asperitates visus est velle superare. Is veteres renovans querelas et controversias, aegre ferens petitam a se generalis regiminis abrogationem nihil profecisse, Dei famulae auctoritatem oppugnare modis omnibus nunquam destitit; neque semel tantum ad domum Refugii sese contulit, tum ut palam et coram sororibus Euphrasie contumaciam et superbiam exprobraret, tam ut tyrrunculas hortaretur, ut domum illam et vota nondum suscepta desererent.

Durissima huiusmodi discrimina nihil aliud praestiterunt quam ut Dei famulae virtus in dies magis elucesceret, praesertim eius patientia, humilitas, charitas luce clarius enitescerent. Quamvis enim tam acerbe vexata, quamvis pluries tam male et contumeliose habita, nunquam tamen contra Episcopum questum edidit, nunquam debitam ei reverentiam negavit. Quae vero praecipue tot in adversis refulerunt virtutes Iustitia atque Fortitudo fuerunt, quibus Dei Famula innixa romanae sedis iura contra ipsum Episcopum assere atque defendere non dubitavit, eiusque conatibus constantissime obsistere, ne nimirum ullo modo laederentur concessa sibi a Romano Pontifice privilegia atque immunitates.

Quae omnia adeo splendidum virtutis eius testimonium praebuerunt, ut has tantum ob luctas et conflictiones Dei famula altarium honoribus digna visa sit.

Morti proxima adstantibus sororibus nihil magis commendavit, quam ut concordissime viverent et Romano Pontifici etiam in minimis oboedientes: lucernam esse pedibus nostris Sanctae Sedis oracula et lumen semitis nostris.

Post acerbissimos cruciatus, quatuor amplius hebdomadas invicto animo toleratos, Ecclesiae sacramentis refecta pla-

cidissime obiit a d. viii Kal. Maias anno MDCCCLXVIII, ingenti luctu provinciae et circumiacentium populorum.

Sodales a Bono Pastore totaque civitas Andegavensis solemnissimo funere Eam extulerunt, et urbis magistratus in reverentiam tantae matris mortales eius ex vias intra Monasterii claustra in sacello Immaculatae condi permisit.

Nullum ab Euphrasia nostra relinqu poterat monumentum splendidius nec sanctitatis indicium perspicuus, quam mirum Instituti sui incrementum.

Anno MCMXXXIII, quo Beatorum caelitum honores Euphrasiae tributi sunt, Domus erant numero tercentum viginti; provinciae triginta quatuor; Religiosae millia octo quingentae octoginta novem, tyrones nongentae viginti due; sorores indigenae tercentum quadraginta quinque: Magdalena millia duo septingentae triginta septem: poenitentes millia viginti septem quingen- tae sexaginta duo: insuper aliae classes eorum, qui ab Instituto beneficiis omnis generis afficiuntur millia amplius quadraginta: his adde infirmorum circiter triginta millia, quorum valetudini sorores Instituti a Bono Pastore variis in nosocomiis adsistunt.

Post Dei famulae obitum fama sanctitatis per totum fere Christianum orbem quum percrebusset, confectis rite dioecesanis processibus et S. C. Ritibus tuendis exhibitis introducta est causa, et probatis luculentissime tum virtutibus tum miraculis, immortalis Decessor tuus Pius XI beatorum caelitum honoribus Euphrasiam nostram decoravit, summis efferens laudibus Servae Dei virtutes et pleniore ore laudans lumen animi, ingenii, consilii, tum singularem rerum agendarum prudentiam, patientiam in adversis cum mira animi magnitudine et christiana humilitatis laude coniunctas.

Nec multo post crescentibus in dies prodigiis, quae per Servae Dei intercessionem

a Deo patrata ferebantur, agitari copta est canonizationis causa, pro qua obtinenda duo proposita fuerunt miracula: primum instantaneae perfectaeque sanationis Aloysiae Pouget a gravissima peritonite bacillari; alterum instantaneae perfectaeque sanationis Honorinae Mochetti a gravissima peritonite tuberculari purulenta.

Illustris collega noster Fidei Promotor, religione officii ductus, multa, qua est ingenii subtilitate, in medium protulit, quibus nec morbi naturam, nec perfectam sanationem extra omnem prorsus dubitationem poni posse putavit. Sed in propositis difficultatibus diluendis facile negotium habuerunt sanctitatis Patroni.

Tanta enim luce fulget utrumque miraculum, ut quae evenerunt in persona Aloysiae Pouget et Honorinae Moschetti aut humanis opibus provenire aut naturae viribus tribui posse nemo sanae mentis dixerit.

Quapropter merito Sanctitas Tua die quarta mensis Iulii an. XCMXXXIX edixit «constare de utroque miraculo» et decreto diei vigesimae tertiae Iulii eiusdem anni pronunciavit «tuto procedi posse ad Dei famulae canonizationem».

Reliquum est, Pater Sanctissime, ut pedibus provolutus Tuis non solum Instituti a Bono Pastore et totius Eudisticae Familiae nomine, sed etiam nomine eorum qui sparsi per Christianum Orbum tot ac tantis a benemerentissimo Instituto afficiuntur beneficiis, enixe Te orem atque obtester, ut Beatam Dei Famulam Mariam a Sancta Euphrasia Pelletier solemani huius Apostolicae Sedis ritu Sanctorum Fastis quamprimum digneris adscribere.

Adv. AUGUSTUS MILANI,
S. Consistorii Advocatorum Decanus.

*Ita magis intelliges quaedam placuisse, si
quaedam displicuisse cognoveris.*

PLINIUS IUN.

HISTORICAE NOTAE¹

De Romana Republica a Regillensi pugna ad rogationem Terentillam.

Romulus fertur primus divisisse populum in patricios et plebeios. Plebs merebatur in exercitu cum patriciis, licet primas non ferret partes. Quum vero milites priisci Romani suo sumptu et arma et vestes et victimum sibi comparare tenerentur, crebris illis bellis plebs gravi aere alieno onerabatur. Lex autem erat, ut qui aës alienum solvere non possent, «nexus» poena tenerentur, qua et vinculis detineri, et vendi poterant, necari denique. Miserrima idcirco fuit primis Reipublicae temporibus plebis condicio; quapropter plebs ex urbe secessit in Montem Sacrum primum, deinde in Aventinum montem; sed consilio Menenii Agrippae a seditione revocata est, hoc pacto ut a plebe ipsa «Tribuni» deligerentur in plebis comitiis centuriatis, qui plebem tuerentur, idque caverent ne quid Patres adversus plebem decernerent.

Interim creati consules Postumius Cominius et Spurius ille Cassius, qui «foedus Cassianum» cum Latinis pepigit.

Volsci commoventur contra Romanos; Corioli, eorum oppidum, captum est virtute et opera Ca. Marci Coriolani, qui tamen, quum plebi non favisset satis in frumenti distributione, a Tribunis accusatus, pulsus traditur in exsilium; sed quum mox Volscorum dux factus exercitum hostium Urbi admovisset, et missi ad eum primum legati, postea sacerdotes frusta deprecati essent ne bellum patriae inferret, Veturia mater et Volumnia uxor impetraverrunt ab eo ut recederet; qui ad Volscos rediit, ubi fertur a quibusdam imperfectus, ab aliis vero senio confectus obiisse.

Plebs non acquiescit: cupit agrorum dominium. Spurius Cassius consularis dici-

tur rogavisse primus legem agrarium de agro publico plebi distribuendo, ideoque regni crimine damnatus necatus; inde renovatae plebis irae. Quum vicini Veientes Romam lassarent, Fabiorum familia id bellum gerendum sibi depoposcit, misitque in id trecentos et sex Fabios in armis et quinque clientum millia, qui omnes ad unum ab hostibus caesi sunt ad Cremeram flumen: Fabiorum unus superfuit, qui ob teneram aetatem Romae remanserat.

Plebis Tribuni acrius in dies plebem tuentur: Publius Valerius Tribunus factus, id tandem obtinet ut plebis Tribuni non iam in curiatis, sed in «tributis comitiis» crearentur. Plebs tamen aegre pugnat pro patriciis cum finitimis populis: ut concordia restituatur, Terentillus Arsa, plebis Tribunus, rogat ut leges scriptis edantur (CCCCLXII ante Chr. nat.) eaeque valeant tum pro patriciis, tum pro plebeis: patricii acriter obsistunt: Aequi irruunt; Cincinnatus, Dictator factus, citissime eos devincit (CCCCLVII).

Haec traditio, cui animadversiones criticas, de nostro more, opponemus.

Tarquiniorum conatus id effecerunt ut Roma suam iam vim virtutemque ostenderet, in foedere latino iam praevaleret, Latinos foedere Cassiano arte sibi vinciret.

Plebis Tribuni feruntur creati anno CCCXCIV, numero aucti an. CCCCLXXI, instaurati an. CCCCLII; sed eorum nomina eadem semper sunt; quod suspicionem inducit ne forte eadem pluries repetantur. Multiplicantur iidem eventus, atque ea quae serius facta sunt, in tempus longe aucterius anticipantur. Ca. Marcius cognomen sumpsisse a Coriolis, quos expugnavit; sed nonnisi an. CCCXXIX ob captum Privernum Fasti primum exhibent cognomen ab urbe capta desumptum, et forsitan Scipio Africanus primus (an. CCI) cognomen sumpsit a regione bello devicta; id eo magis dicendum de C. Marcio, qui vero

¹ Cfr. fasc. sup. mens. Martii.

proprioque sensu non summus belli Coriolani dux fuisse traditur, sed tantum praefectus sub Postumio Cominio consule. Eoque minus accipienda videntur quae de Marcii Coriolani processu traduntur. Tribunos enim iam exordio ita praevaluisse, ut Senatorem accusare possent quis crediderit? Nihil aliud praestare iidem poterant, nisi « intercessionem ». Et quodnam Coriolani crimen, si in Senatu suam sententiam candide aperuerit? Nullum profecto. Et quomodo plebs damnare potuit patricium, si nihil plebis dicta apud patricios valebant ante annum CCCXXXIX? Omnia in aperto produnt redactionem posteriorem. Iam Tullius (*Brut.* 11, 32) Coriolani mortem illam notat a poëtis excogitatam fuisse « quoniam quidem concessum est rhetoribus ementiri in historiis ». M. Coriolanus forte nec fuit: quae de eodem traduntur fabulosa credi possunt, si excipias bellum contra Coriolos, quod factum est: quando vero, quibus ducibus incertum.

Quae de Spurio Cassio narrantur, deque eius animo favente plebi nimis redolent Graecana tempora: antequam plebs consilium imiret adipiscendi agros, plena civitatis iura assequi debuisset, quod nonnisi serius reapse obtinuit. Appius consul fertur tunc proposuisse consilium Patrum quorundam, qui dignoscerent agrum publicum et privatum; at Appius, Tiberii Gracchi, sacer, postea quidem id praestitisse.² Nec consors traditio de Spurii Cassii morte.³

Eadem dicenda de caede Fabiorum ad Cremeram, de cuius circumstantiis iam Dionysius ausus est dubitare: vix enim credideris unum superfuisse; num unus e tota gente puer? Nonne huius cladis narratio ad unguem aptatur ad ea quae de Leonida, qui se suosque trecentos pro patria immolavit enarrata sunt? Clades Fabiorum Heraclidum facta fertur annis

CCCLXXX-CCCCLXXVII; clades Heraclidum Lacedaemoniorum item an. CCCCLXXX ante Chr. nat. Fundamentum igitur narrationis, historicum; non vero singulae omnesque circumstantiae, historicae.⁴

Iisdem prorsus rationibus ea quae traduntur de bellis per saeculum fere gestis cum Volscis, Aequis, Sabinis eatenus tantum admittenda putamus quatenus manifestant: 1° bello ad lacum Regillum Latinos non omnino domitos, quia in his bellis Latini suis copiis auxilium foederatis praestant; 2° immigrations Sabinas pluries adhuc repetitas esse; 3° Dictatorem extraordinario imperio necessarium pluries fuisse, ut plebs in oboedientia continetur; 4° usque ad medium fere saeculum v ante Chr. nat. Romam non parum convaluisse, nondum tamen finitimis populis praevaluisse; eodemque tempore plebi quaedam concessisse patricios, non quidem iurum paritatem; 5° leges scriptas quae utrisque vigerent tunc nullas exstisset.

SYLVIA ROMANI.

DE LATINI SERMONIS NOTIS SINGULARIBUS¹

De substantivis in « tor »

Substantiva in « tor » vel « sor », generatim e verbo derivata, significant qualitatem permanentem aut proprietatem historicam.

EXEMPLA: Epaminondas habuit *obretatorem* Menechidem quemdam, indidem (CORN. NEP.) — Non est unus, quamvis praecipius sit, imitandus, quia nunquam par fit *imitator auctori* (SEN.) — *Accusatores* multos esse in civitate utile est, ut metu contineatur audacia (CIC.) — Vir-

² Cfr. DION., VIII, 73; PLUT., *Tib. Grac.*, 13.

³ Cfr. PAIS, *Hist. rom.*, lib. III, c. X, sub fin.

⁴ Cfr. PAIS, ibid., c. XI, sub fin.

¹ Cfr. fasc. sup.

tutum amicitia *adiutrix* data est, non vi-
torum comes (CIC.) — *Licentia corruptrix*
est morum (CIC.) — Ut *saltori* motus
non quilibet, sed certus quidam est datus;
sic vita agenda est certo genere quodam,
non quolibet (CIC.) — *Alexandro suc-
cessor* quaerebatur, sed maior moles erat
quam ut unus subire eam posset (Q. C.) —
Dum Chabrias primus studet portum
intrare, *gubernotoremque* iubet eo dirige-
re navem, ipse sibi pernicie fuit. Quum
enim eo penetrasset, ceterae non sunt se-
cutae (CORN. NEP.) — Qui *spectator* erat
amovendus, eum ipsum fortuna *exactorem*
supplicii dedit (CIC.) — Quamvis non fue-
ris suasor et *impulsor* professionis meae,
approbator certe fuisti (CIC.) — Attentos
audidores faciemus, si demonstrabimus ea
quae dicturi erimus, magna, nova, incre-
dibilia esse; dociles, si aperte et breviter
summam cause exponemus (CIC., *Inv.*
1, 16) — Humano capiti cervicem *pictor*
equinam iungere si velit, et varias indu-
cere plumas, ... spectatum admissi, risum
teneatis, amici? (HOR., *Ars Poet.* 1) —
Germani celebrant carminibus antiquis Tu-
istonem deum et filium Mannum originem
gentis *conditoresque* (TAC.) — Athenae
omnium doctrinarum *inventrices* fuerunt
(CIC.) — Athenae *victrices* erunt (CIC.) —
Cato primus existimatus est optimus
orator, optimus *imperator*, optimus *senator* (PL.) — Adsis, oleae Minerva *inven-
trix*, uncique puer *monstrator aratri*
(VERG., *Georg.*, I, 18 et 19).

De propositionibus iuxta ponendis

Interdum Latini, nedum periodum ef-
fingant, propositiones alteram alteri iuxta
ponunt.

EXEMPLA: Dares nunc aliquem grandi-
loquum: diceret suo more cum primis cui
ulla fandi cura sit impensis cetero cor-
pore os colendum, quod esset animi ve-
stibulum et orationis ianua et cogitatio-

num comitium (APUL.) — Intuemini enim
horum deinceps annorum vel secundas res
vel adversas: invenietis omnia prospere
evenisse sequentibus deos, adversa sper-
nentibus (TIT LIV., V, 51) — T. Agustus
omnium periculorum meorum socius fuit:
quare tibi eum commendo (CIC.) — Tur-
pione Ambivio magis delectatur qui in
prima cavea spectat, delectatur tamen etiam
qui in ultima (CIC.) — Ac forsitan vix
convenire videretur, quem ipsum hominem
cuperent evertere, eius effigiem simula-
crumque servare; sed tamen videbam,
apud eos quum essem, religionem esse
quamdam in his rebus a maioribus tradi-
tam (CIC.) — Ergo hoc poterit Samnis,
spurcus homo, vita illa dignus locoque;
vir natus ad gloriam ullam partem animi
tam mollem habebit, quam non meditatio-
ne et ratione corroboret? (CIC.) — Quo-
tidie praeter oculos nostros transeunt no-
torum ignotorumque funera; nos tamen
aliud agimus, et subitum id putamus esse,
quod nobis tota vita denuntiatur futurum
(SEN.) — Pax tamen interdum est: pacis
fiducia nunquam (Ov.) — Regulus reddi
captivos negavit esse utile: illos enim
adolescentes esse et bonos duces, se iam
confectum senectute (CIC.) — Ac iam
illa omitto: neque enim sunt aut obscura
aut non multa commissa (CIC.) — Stultus
tacebit? Pro sapiente habebitur (PUB. SYR.) — Nobilis equus umbra quoque virgae re-
gitur; ignavus ne calcari quidem concitari
potest (Q. C.) — Non est magnus pumi-
lio, licet in monte constiterit; colossus
magnitudinem servabit, etiamsi steterit in
puteo (SEN.).

De propositione « finali »

Sententia finem indicans variis modis ef-
ferri potest.

EXEMPLA: Ait se comperisse eum *spe-
culandi causa* in Siciliam esse missum
(CIC., *Suppl.* 62, 161) — Carmina cele-

*brandae Marcelli memoriae composita aliosque studiorum honores reiecit (SEN., Consol. ad Marc. II, 2) — Si quis tamen virtutibus vitia pensarit, vir magnus, acer, memorabilis fuit et in cuius laudes persequendas Cicerone laudatore opus fuerit (TIT. LIV., Fragm.) — Animantes hominum causa generati sunt, ut equus *vehendi causa, arandi bos, venandi et custodiendi canis* (CIC. I — Latrocinia iuventutis exercendae ac desidiae minuendae causa fieri Germani praedicant (CAES.) — Legatos ad Caesarem sui purgandi gratia mittunt. Haec faciunt suorum recuperandorum causa (CAES.) — Dolores suscipiuntur, *maiorum effugiendorum gratia* (CIC.) — Ipsi equitatum omnibus locis *initiendi timoris causa* ostentare coepiunt (CAES.) — Dum elephanti traiciuntur, interim Hannibal equites ad castra Romana miserat *speculatum* (TIT LIV.) — Quo ex oppido, quum legati ad eum venissent *oratum* ut sibi ignosceret, obsides dari iubet (CAES.) — Apium examina non *fingendorum favorum causa* congregantur (CIC.) — Haec dixi *ut mihi ignosceret* (CIC., Lig. 3, 8) — Misi qui videret. — Quo facilius de eius imprudentia existimare possitis (CIC., Iurisd. Sic. 7, 18) — Ut id libentius faciatis (CIC., Pro Arch. 11, 28) — Quo animi iudicium incenderentur (CIC., Client. 51, 140).*

S. Leonardi in Helvetia.

I. JSS.

Selecta ex bibliothecis et archivis

Epistulae duorum regum famosissimae

Ex initio septimi decimi saeculi rationes, quae inter Danos et Suecos intercedebant, magis magisque in discrimen adduci coepiae sunt. Sueci enim, quorum rex anno 1607 titulum regis Lapponum

assumpserat, in Lapponia, quae regio tum Danorum erat, munitiones fecerunt, ius piscandi vindicaverunt, incolisque vectigalia imperaverunt. Huc accessit, quod mercaturam navalem Danorum in mari Baltico latrocinio maritimo impedire moliti sunt. Itaque Christianus quartus, rex Danorum, cum rationes vitales regni sui agi videret, quarto die Aprilis 1611 Carolo nono, Suecorum regi, bellum indixit. Sic pax Sedinensis, quae inter ambos populos anno 1570 facta erat, ad nihilum recidit. Et belli fortuna regi Christiano valde favit. Fines cum exercitu transgressus statim Calmariam, magnum Suecorum mercatum, obsidere coepit eamque urbem, etsi fortiter defendebatur, iam vicesimo septimo die Maii expugnavit. Subinde castellum urbis egregie munitum et rebus necessariis bene instructum circumclusit. Quo audito Carolus ipse accurrit, ut castellum saltem obsidione liberaret, sed omnes eius conatus frustra ceciderunt. Magna clade accepta pedes rettulit et a sedecim chilometris ad locum nomine Rysby castra munivit, unde quietus vidit casum castelli obsessi, quod non vi et armis, sed proditione a Danis captum est. Praefectus enim praesidii sub regis recessum pro loco tenendo in castra hostium se contulit, ubi cum procuratoribus Christiani de ditione disceptavit. Inde reversus ductoribus suis declaravit se propter inopiam pulveris tormentarii diutius resistere non posse. Sic tertio die Augusti castellum Calmariense Danis traditum est. Militibus potestas discedendi data est; dux perfidus a rege Christiano mille «taleros» pecuniae numeratae, navem copiis refertam, praediumque Holsatiense praemio accepit. Paucis diebus post insula Oelandia una cum oppido Borgholmia in dicionem Danorum redacta est; incolae in obsequium Christiani iuraverunt.

Dum haec geruntur, casus peculiaris inter ambos reges intercessit. Calamitates

celeriter subsequentes atque perfidia rebus gestis immixta Suecorum regi per se iracundo tantum furorem iniecerant, ut adversarium suum, quamquam ipse iam annos sexaginta decemque menses confecerat atque ictu sanguinis percussus erat, conditionibus satis miris propositis ad certamen singulare provocaret. Regis autem litterae vehementes sonuerunt ita:

« Nos Carolus nonus, Dei gratia rex Suecorum Gothorum Venedorum Finnorum in Carelia Lapponum in Norrlandia Esthorum in Livonia, tibi Christiano quarto, Danorum regi, notum facimus te non honesti et christiani regis modo fecisse, quippe qui libidinose ac sine ulla certa re aequam pacem, quae Sedini ante annos quadraginta inter honesta regna Sueciae Daniae Norvegiaeque coagmentata erat, ad irritum redegeris. Viribus enim tuis castellum nostrum Calmariam aggressus hunc locum munitum proditione cepisti perinde atque Oelandiam et Borpholmiam. Isto bello abs te facto hanc tantam caudem edidisti, quae iam non sedari potest.

Sed Deum Supremum, qui iustus est iudex, superbiam tuam voluntate ac iudicio exhibitam constricturum atque puniturum esse speramus. Et cum tibi numquam non omnes aditus christianos ad pacem concordiamque utiles proposuerimus, quos omnino excogitare poteramus, sed quos tu omni tempore contempseris, nunc extremam et ultimam conditionem tibi ponimus, cum te ipsum staturum esse animadversumus.

Agedum offer te secundum Gothorum veterum consuetudinem ac legem sine astutia in aperto ad pugnam in discriminem capitum una cum duobus ex tuis militibus equestri loco nobilique genere ortis. Nos ipsi eo adveniemus sine vestitu munito, sine ullo praesidio vel lorica, tantummodo cassidem in capite gerentes et gladium manu tenentes. Cura, ut tua persona regia eodem apparatu ornata nobis occurrat. Duo

autem alii, quos nobiscum ducemus, utrique sine iusta lorica erunt; quorum alter praeter gladium duo sclopetula secum habebit, alter pariter gladium sed unum sclopelum atque manuballistam. Iube igitur utrosque, qui te sequentur, pari modo armatos et instructos esse.

Haec si non facies, te non regem honestum nedum militem agnosceremus. Haec tecum reputa! — Datum in castris ad Rysby positis undecimo die Augusti 1611».

Sed Christianus tum annum gerens tricesimum quintum responsum verbis inurbanis atque malignis prosecutus est. Talia rescripsit:

« Nos Christianus quartus, rex Danorum et Norvegorum, te Carolum nonum, Suecorum regem, certiore facimus scriptum tuum petulans et immodestum per tubicinem nobis in manus venisse. Nos quidem te nos eiusmodi scripto non obtusurum fuisse speraveramus, sed cum dies canicularares in capite tuo maxima ope furere sentiamus, ad vetus illud proverbium: «Si mihi perget quae vult dicere, ea quae non vult audiet»¹ recurremus et nostrum responsum ad litteras tuas accommodabimus.

Quod scripsisti nos non pro rege honesto et christiano egisse neque pactum Sedinense observavisse, finxisti et mentitus es quasi homo, qui linguam suam compescere non potest, vel potius tamquam obtrectator honoris, qui opibus deficientibus verborum contumelias se defendat. Nos vero gravissima coacti necessitate et causa haec hostilia commisimus, quae coram Deo, qui est in caelo, die novissimi iudicii praestabimus. Tu quoque ibi apparere debabis, ut rationem reddas et sanguinis innocentis nunc profusi et aliorum facinorum tyrannicorum, quae hoc tempore non modo in homines tuo imperio subiectos, sed etiam in ceterum populum egenum commisisti.

¹ TERENTIUS, Andria 920.

Quod porro scripsisti nos primo urbem Calmariam deinde domicilium Calmariense proditione cepisse haud secus quam Oelandiam et Borgholmiam, hoc ab omni parte falsum est. Immo hoc ipsum castellum honesti domini ac militis more peperimus. Te vero pudeat cogitarem haec te neque omnibus rebus necessariis munivisse neque obsidione liberavisse, sed omnia tibi praeripi passum esse, quamquam strenuum te militem esse gloriaris atque ipse in proximo fuisti.

Quod ad pugnam honestam attinet, quam nobis obtulisti, ea maxime nobis videtur ridicula, quia te a Deo, qui est in caelo, gravissime percussum esse non ignoramus. Itaque multo melius est te miserari quam tecum configere ac manus conserere. Quid? Fornax – calida nonne tibi utilior et opportunior est quam certamen singulare? Quid? Medicus bonus, qui caput tuum paulo melius sanare possit, nonne tibi maiori est emolumento? Te modo pudeat, nugator senex, in honestum dominum isto modo invehi. Id profecto te docuit meretrix vetus, quae contumelias se defendere solet. Fac igitur, ut a scribendo desistas, quod te aliam operam navare posse speramus, ad quam conficiendam praeter Dei auxilium omnibus tibi viribus opus erit.

Denique te admonemus, ut praeconem nostrum et duos tubicines remittas, quos contra belli usum apud te retinuisti animum praeferens iracundum. Etsi malum eis aliquod affers, te scito hac re regna Daniae Norvegiaeque nondum peperisse. Quos quidem abdere atque in custodiad dare potes, sed paulum lucri facies. En habes responsum, quod scripto tuo petulanti et immodesto damus. Datum in domicilio nostro Calmaria septimo decimo die Augusti 1611 ».

Sed rex Carolus corpore animoque fractus his septimanis calamitatibus gravidis non diu superstes fuit; in itinere ad re-

gni concilium tricesimo die Octobris 1611 fato concessit. Cuius filius Gustavus Adolphus, ut erat mitiore animo quam pater, Danis pactiones de pace obtulit, quae tam felicem habuerunt eventum, ut pax inter duos populos vicesimo die Ianuarii 1613 restitueretur.

Lectores autem amici textum originalem utrarumque litterarum reperiunt apud AXEL LARSEN, *Kalmarkrigen*, pag. 143 ad 145 (Hafniae 1889). Interpretatio Germanica partim mendosa partim lacunosa continetur apud HANS KUFAHL, *Iosephus Schmied-Kowarzik, Düellbuch*, pag. 94 ad 96 (Lipsiae 1896).

Vratislaviae, mense Martio 1940.

HANS LIS,
studiorum consiliarius.

AD S. PHILIPPUM NERIUM DIE EIUS NATALIS REDEUNTE A. MCMXL¹

I

*Calix meus inebrians
quam paeclarus est!*

Quo sensu haerebas calicis tremebundus in ora
Dicere forte iuvat,
Aut vitii auriculis revelare aerugine scabris
Ullibi posse negas?
Pectore de trepido sacris te horrescere flbris
Astra que cuncta novo
Igne ardere putas, altumque incendere caelum
Purpureumque diem.
Sanguine tu gaudes? At cur de vulnere tanto
Sic sapit iste tibi

¹ In calicis parte ex qua (Philippus Christi) sanguinem hauriebat indicia dentium erant, aurumque ipsum, quod ibi circum erat, quamquam recens, brevi obscurabatur. (ANT. GALLONIUS, *Vita S. Philippi Nerii in annos digesta* [Romae, 1818, pag. 27].)

Purpureus fluctus dum saevas undique mundus
Volvitur in lacrymas,
Nexaque iam morti nectuntur semina vitae
Cumque dolore Amor?

II

*Aeterni testamenti
mysterium fidei.*

Non moritur sed amor; dum stat libamina cir-
cum
Hoc puerile decus,
Ut Galilaea quondam parvum per littus in um-
bra
Iesu phaseli aderat
Undique tunc etiam divulsus terra marique
Orbis in interitum
Corruere est visus, flagrant dum sidera morti
Ceu diadema sacram.
Fratrem sed pueri tuebantur, tum simul ipsum
Dicere verba Deum:
« Formidet nemo: testatur mira duelli
Vulnere fusa mei
Mortem me vicisse aeterni sanguinis unda
Tempus in omne fluens».

III

*Remedium
sempiternum.*

Ergo hiscet nobis supremi copia caeli
Sordida bella super,
Contra dolum vilem mortisque in ludicra mon-
stra
Ac temulenta nimis,
Aestuat aeternumque patet quo tota beatis
Sole sacro patria.
Cui nitet ex ortu cuiusque in vespera sacrum
Carmen idemque redit,
In terra quondam pueris cecinisse quod ultra
Gaudia cuncta fuit.
Iamque sereno sic deductis remige rident
Ostia mira poli
Aeterno tandem nobis quo gemmea pacis
Fulgeat ara die.

I. ANTONELLI COSTAGGINI.

*Intelligere superflua non nocuit: nocuit au-
tem didicisse.*

AUGUSTINUS.

“ SEROTHERAPIA” APUD VETERES

Nil sub sole novum!, idque etiam de hac medicinae ratione, atque de harum ordine rerum referre opportunum, quum apud nonnullos opinio iam percrebrescat, quidquid ad « serotherapyam » attinet ab antiquis ignoratum fuisse prorsus, nostorumque laudibus temporum penitus adiendum.

Atqui ego neminem laedam, si aliquem e lectoribus meis, ceteroquin disciplinis imbutum reliquis et mirabiliter excultum ac expolitum, medicae tantummodo sermonizationis credidero expertem, aut saltem in ipsa non usque ad fastigia versatum. Huius itaque causad dicam « serotherapyam » esse medicinae partem, quae non coerceat expellatque morbos ubi in homine flagraverint, sed prohibet impeditque quomodo accedant, villici morem sequuta, qui nocentes herbas ferasque in ipso germine callidior extinguit antequam vel adolescentes, vel natae, frugibus obesse validius possint. Id in praxi; in thesi autem haec doctrina tamquam pro fundamentis ponit esse in sanguine, in visceribus, in toto homine demum plurima semina mortis, quae vel consuetudine, vel victu, vel habitu, et (cur non dicam?) vitiis quoque crescentia, fatalem diem vel ante tempus maturant et vitam acerbo funere mergunt, vel futuris incommoda senibus, mortemque parant, mortisque ipsi sternunt commodius iter, aditumque patentiores, quo homine primo impetu potiatur. Propterea quod si quis et viscera, et sanguinem, et carnes hisce seminibus liberaverit, hic homini datus erit iugem vitam, senectam saltem incommodis liberam, valentem viribus, omni denique morborum servitio solutam. Hinc si indeclinabilis necessitas mors, si, veluti in ferro rubigo, in lignis tineae, in homine quoque necessitas mortis, lege supraea id cavente, nescia flecti

prorumpat... Quid? Spes attollitur, et promissis alis caelo toto spatiatur. Nam et seithim lignum, et aurum, natura temperante ipsa, videmus nulli rubigini obnoxia, et robora terris altius infossa nigrescere immortalia, et ferrum ipsum, faciente maiorum nostrorum, nunc desperita, industria, post viginti propemodum saecula roboreis ipsis trabibus pro cuspide affixum in fundaminibus palustribus aquaeductus Marcii fontis nulla morsum rubigine, sed lucens, nitensque, vivumque defossum haud aliter ac si heri vel nudiustertius fuissest emporio creditum ab officina servandum. Quae quum ita sint, eadem humana industria satagente laboribus indefessa, erit profecto tempus et illucescit aliquando illa dies, qua, serotherapycis medicis incumbentibus, omnis rubigo mortis ab hominibus expellatur, semina mortis omnia in hominibus prementur, et valentes vivent homines usque in saeculum.

Futuri huius temporis exitum caliginosae nobis aetati nos videndum intuendumque relinquimus (quamquam o si temporibus nostris maturaret!), at qui talia spondent ii neque levia, neque ingrata, neque (si illam immortalitatem cum integra et valida diuturnitate commutes) impossibilia pollicentur.

Ad serotherapyam autem quod attinet, aliquid vel ipsis tenebriscae antiquitatis diebus inesse reperio. Quid enim illud Biblicum sonat: « Anima carnis in sanguine est »? Quid Horatianum illud:

*Crescit indulgens sibi dirus hidrops,
Nec sitim pellit, nisi causa morbi
Fugerit venis, et aquosus albo
Corpo languor?*

Quid ipsum denique Hippocraticum aphorisma: « Cognito morbo, facilis curatio »?

Graecus autem medicus, Lambadarios de Syra, praecleara de Galeno ad serotherapyam pertinentia refert. Galenus enim leprosus curasse dicitur viperinae carnis co-

mestione, idque facere se monebat ppter ea quod veneno vipereo leprosum virus coerceretur atque extingueretur. Nihil autem, aut minimum profecto est inter serotherapyam, quae humorem salutiferum in venas per sapiens vulnus ingerit, et serotherapyam, quae humorem salutiferum in venas pariter per stomachum adigit, absorbentibus vasculis chilum, quod ex constituentibus cibum eduliis conficitur, et, in venas patientibus ac distribuentibus vasculis, in sanguinem adigitur convertendum. Si vero pharmacopaeam antiquorum omnem reslexeris, si medicinam ipsam antiquorum pariter omnem, hasce videbis innixas nec secretis, nec dissimulatis principiis duobus toto caelo inter se divisis, et contradicentibus, nempe « similia similibus curantur », « contraria contrariis ». In primo serotherapya omnis, quanta ea nunc est, continetur. Tota enim est in excitando morbo per venena manufacta (lege: *remedia*) eiusdem speciei ac ipse, quo affiebatur aegrotus; morbi autem naturalis vires illo, ut ita dicam, manufacto morbo absorbebantur, quae quum in potestate medici curantis essent, huius nutu tenuique negotio dissolvebantur et exterminabantur. Patet igitur serotherapyam omnem in hoc et proposito et praxi antiquorum coactam. Quid? Jenner qui pustulas, qui variolas provocat in homine, pus infundens venis vaccinum, ad quas confluat virus pestis illius pustuliferae et varioliferae in sanguine latens, quod postea in arabicas variolas flagraret mortiferum, nihil sequitur praeter antiquorum aphorisma medicorum. Deerat serotherapyae nomen; haud inficior; sed facta convenienter in unum.

Neque praeterendum silentio Mithridatem puto, qui, ne veneno invidentium occideretur, ita venenatis offis et potionibus uti quotidie solebat, ut offa obstaret extingueretque venenatae potionis potentiam, potio, obstante offae viru, nihil sto-

macho posset; stomachus autem ipse, venenis assuetus, nihil pateretur inductis. Dicitur haec non semper suo periculo probavisse, sed in certamina huiusmodi plenumque criminis reos rapuisse; ipse spectator exsisteret; multa sic, quae ad genus medicaminum pertinent, illo auctore comperta sunt. Eo quinimo provectus est, ut grue Euxina passim vesceretur, quia haec impune viperas vel vivas depascitur, idque ne vipereo quidem viru cogeretur ad mortem. Hoc autem usu venenis fecerat insuperabile corpus, nec, dum veneno vult absumi victus, potuit restinguiri, et vitam servavit invitus. Traditur insuper medicamentum confecisse, quod « antidotus Mithridaticus » vocatum fuit, quodque sumptum quotidie, in columnen a veneno quo vis faciebat sumentem.

Alterum vero aphorisma, quod fert contraria contrariis curari, ex integro in usu Mithridatico est, qui nempe mortiferam actionem narcoticorum excitantibus delebat venenis, excitantia et succendentia venena venenis sedantibus opprimebat.

Sint ergo suae laudes cuique; et maioribus nostris quia non ignoraverunt feliciterque reperierunt ac tradiderunt, et aequalibus nostris viris qui arte summa, felicitate mira, imperfecta veterum studia novis ditavere studiis, atque, iisque felicioribus, ornavere, tum novum disciplinarum agmen ad medicinae famulatum prospere excitarerunt, et, bacteriologiae viam semel arrepti, magnum ipso ab exordio nanciscuntur fructum adinventionum suarum.

G. P.

*Crede mihi, bene qui latuit bene vixit, et intra
Fortunam debet quisque manere suam,
Tu quoque formida nimium sublimia semper,
Propositique, precor, contrahe vela tui.*

OVIDIUS, Epist. III.

Sobrietas mentis medicina est corporis.

S. AMBROSIUS.

ANNALES

Europaeum discrimen

Europaeum discrimen potius quam componatur, acuitur in dies; deflagratio heu! longe lateque amplificatur. Anglicae naves ad Skagerrak angustias mittuntur ut impediant quominus ex Scandia merces, atque praecipue ferrum, in Germaniam importentur; Germania bellicas contra naves opponit, quae Anglica conamina deceptuiae sint; Anglia tum nunciata sese igniferos globos iuxta Norvegiae litora disseminaturam, quippe quae non innoxium iter iam praebant omnibus pervium, sed quasi Germaniae condominium facta sint, per quod bellicorum vectigalium fraudatio exercetur. Reclamat Norvegia iterum iterumque profitens se in alterius ullius partem nunquam fuisse inclinatam neve ius in mare suum quolibet modo exercendi cuiquam unquam cessisse, vel cedere velle; at, dum hinc inde disceptatur, Germania ex improviso Daniae Norvegiaeque territorium copiis suis terra, mari caeloque transvectis occupat, quod illos populos tueatur aduersus Anglorum impetum, initum contra eorum neutrius partium studium. Angli negant hunc prorsus existisse; Dani fortunae condicionem subeunt; Norvegi repugnant, auxilium hoc non petunt non solum iura medios sese gerentium omnino pervertere, sed etiam libertatis populi utrisque armis vacantis. Ecquid? Die IX mens. aprilis, belli status inter Germaniam et Norvegiam constituitur, in cuius subsidium Angli Gallique accurrunt; non vero tam cito, ut prohibere valeant ne Germani ab Oslo urbe Norvegiae capite in regiones ad septentrionem et orientem sollem infeste procedant, usque ad Trondhjem, ac deinde Stenkier, Voss aliaque loca. Pugna navalis ad Narvik inter sociorum agmina et Germanica committitur,